

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ی برنامه ریزی درسی

عنوان :

بررسی عوامل موثر بر نحوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه (نظری) و موانع بهبود آن

در ناحیه ۱ و ۲ شهرستان اردبیل

استاد راهنما: دکتر علیرضا عصاره

استاد مشاور: دکتر یحیی مهاجر

استاد داور: دکتر عباس عباسپور

پژوهشگر:

حسین بهاری بیگ باغلو

سال تحصیلی: ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیر و تشکر:

حال که به لطف و کرم خدای عزوجل این محمل به سرمنزل رسیده است با دلی سرشار از خضوع، خشوع و مهر و عشق نسبت به ذات اقدس خداوندی وی را شکر و سپاس می گویم که شایستگی تحصیل و پوییدن در راه علم و تحقیق را به من عطا فرمود. همچنین بر خود فرض می دانم مراتب تقدیر و تشکر خالصانه و صمیمانه خود را تقدیم عزیزانی نمایم که بدون پشتیبانی و مساعدتهای آنها طی این طریق بسیار بعید و دشوار می نمود:

- از استاد محترم راهنما جناب آقای دکتر علیرضا عصاره که پشتوانه غنی علمی، معنوی و اخلاقی ایشان توشه ارزشمندی بود که قرین این راه گردید و با وجود مشغله فراوان در زمینه های اجرایی، علمی و پژوهش با حوصله و دقت تمام هر فصل را قبل از نگارش فصل بعدی مطالعه کرده و از نظر قالب و محتوا، راهنمایی های بسیار ارزنده ای را ارائه فرمودند، بی نهایت تشکر و سپاسگزاری می نمایم. امیدوارم که شایستگی حفظ سمت شاگردی ایشان را برای همیشه داشته باشم.
- از استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر یحیی مهاجر که با پشتیوانه غنی علمی که در این حوزه داشتند و همیشه با روی خندان فراتر از استاد مشاور با بنده همکاری کرده اند به نوبه خود تقدیر و تشکر را دارم. و امیدوارم که شایستگی حفظ سمت شاگردی ایشان را برای همیشه داشته باشم.
- همچنین نهایت تشکر و قدردانی را از جناب آقای دکتر عباس عباسپور که به عنوان گنجینه طلا در گروه مدیریت آموزشی، قضاوت این کار را به عهده گرفتند را دارم.
- در پایان از خانواده عزیزم مخصوصا پدر و مادر مهربانم که هر چه داریم از دعای پرخیر آنهاست و همچنین دوست عزیز و گرانقدرم جناب آقای حشمت اکبرزاده میرزائق و از مشاوران و دبیران ی که در ناحیه ۱ و ۲ شهرستان اردبیل با بنده همکاری صمیمانه ای را داشته اند و همه دوستانی که در انجام این کار مرا یاری کردند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده پژوهش: این پژوهش به منظور بررسی عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه نظری و موانع بهبود آن در منطقه ۲۱ شهرستان اردبیل انجام شد. روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دبیران متوسطه نظری ناحیه ۲۱ شهرستان اردبیل که بالغ بر ۹۵۰ نفر بوده اند و همچنین ۱۰ نفر از مشاوران و مدیرانی که در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ مشغول تدریس و فعالیت بوده اند را در بر می گیرد. جهت نمونه گیری ابتدا نمونه گیری خوشه ای از مناطق (جمعاً دو منطقه) شهرستان اردبیل و سپس با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ۸۰ نفر از ۹۵۰ نفر معلم متوسطه این شهرستان از دو ناحیه انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری پرسشنامه و برگه مصاحبه ای بود که روایی آن از طریق بررسی نظرات استاد راهنما و مشاور، و پایایی آن نیز از طریق ضریب الفای کرونباخ ۰/۹۲ بدست آمد. در روش تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی، فیاوانی، میانگین، و غیره استفاده گردید. برای پاسخگویی به سؤالهای تحقیق به غیر از سوال اول پژوهش که مربوط به عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی بود در سؤالهای ۲، ۳ و ۴ ابتدا با بررسی وضع موجود ارزشیابی، در حیطه های مربوط به اشکال ارزشیابی، ابعاد یادگیری و همچنین توجه به سطوح بالای شناختی در ارزشیابی، به بررسی موانع مربوط به این حیطه ها در قالب توزیع برگه مصاحبه پرداخته شد. با توجه به نتایج بدست آمده از سوال یک تحقیق، از بین عوامل یاد شده (رسیدن به هدف، میزان کوشش دانش آموزان، میزان مشارکت دانش آموزان در ارزشیابی، میزان انجام تکلیف در منزل و میزان توجه و فعالیت دانش آموزان در کلاس درس بیش از سایر عوامل در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی موثر بودند، طبق یافته های سوال دوم، امتحانات اصلی و معلم ساخته بیشترین اشکال ارزشیابی هستند که مورد استفاده قرار می گیرند و موانع مربوطه به عدم استفاده از اشکال دیگر را کارشناسان، عدم آگاهی معلمان از اشکال و شیوه های ارزشیابی و عدم مهارت معلمان تشخیص داده اند، طبق یافته های سوال سوم، از بین ابعاد یادگیری، معلمان بیشتر به بعد شناختی در ارزشیابی توجه می کردند و مانعی که باعث می شد تا معلمان به ابعاد دیگر بیشتر توجه نکنند، پایین بودن سطح سواد معلمان تشخیص داده شد. طبق یافته های سوال چهارم تحقیق، از بین سطوح شناختی، معلمان بیشتر به سطح دانش در ارزشیابی توجه می کردند و مانعی که باعث می شد به سطح بالاتر شناختی توجه نکنند عدم آشنایی معلمان با سطوح بالای شناختی تشخیص داده شد.

واژه های کلیدی: ارزشیابی، پیشرفت تحصیلی، دوره متوسطه.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات تحقیق

- مقدمه..... ۱۲
- بیان مسئله..... ۱۴
- ضرورت و اهمیت موضوع..... ۱۶
- اهداف تحقیق..... ۱۷
- سؤالهای تحقیق..... ۱۸
- تعاریف نظری و عملی پژوهش..... ۱۹

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- مقدمه..... ۲۱

مبانی نظری و ادبیات تحقیق

- تاریخچه ارزشیابی..... ۲۲
- ارزشیابی در ایران..... ۲۴
- واژگان مرتبط با ارزشیابی..... ۲۵
- مفهوم ارزشیابی..... ۲۷
- تعریف ارزشیابی..... ۲۷
- تعریف ارزشیابی از نظر صاحبان نظر..... ۲۸
- اهداف ارزشیابی..... ۳۰
- اهمیت و ضرورت ارزشیابی..... ۳۱
- ویژگی ارزشیابی اثر بخش..... ۳۴
- ارزشیابی در آموزش و پرورش..... ۳۴
- انواع ارزشیابی در آموزش و پرورش..... ۳۵
- ارزشیابی برنامه درسی..... ۳۶
- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۳۶
- تعریف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۳۷

- اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۳۸
- ویژگی های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۳۸
- عوامل موثر بر امتحانات و ارزشیابی..... ۴۰
- عوامل موثر بر انتخاب روش ارزشیابی..... ۴۱
- هدفهای آموزشی و رابطه آن با ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۴۱
- ارزشیابی سطوح یادگیری دانش آموزان..... ۴۳
- انواع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۴۴
- ارزشیابی ملاک مرجع..... ۴۴
- ارزشیابی هنجار مرجع..... ۴۴
- ارزشیابی ورودی، تکوینی، تشخیصی، تراکمی..... ۴۵
- ارزشیابی تکوینی..... ۴۵
- ارزشیابی تشخیصی..... ۴۷
- اهمیت و لزوم ارزشیابی تشخیصی..... ۴۷
- ارزشیابی تراکمی..... ۴۸
- عیوب ارزشیابی تراکمی..... ۵۰
- آزمونهای میزان شده و معلم ساخته..... ۵۱
- روشهای مختلف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی..... ۵۲
- ارزشیابی از طریق مشاهده..... ۵۲
- ارزشیابی از طریق انجام کار..... ۵۳
- ارزشیابی از طریق آزمون شفاهی..... ۵۳
- محاسن روش ارزشیابی شفاهی..... ۵۴
- محدودیت روش ارزشیابی شفاهی..... ۵۴
- ارزشیابی از طریق آزمون کتبی..... ۵۵
- انواع آزمونهای کتبی..... ۵۵
- محاسن و محدودیت های آزمونهای کتبی..... ۵۶
- آزمونهای غیر عینی (انشایی)..... ۵۷
- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه..... ۵۸
- ضوابط سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دوره متوسطه..... ۶۰

- ۶۲ - موانع و مشکلات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی.....
- ۶۳ - موانع درون سیستمی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی.....
- ۶۵ - موانع برون سیستمی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی.....
- ۶۶ - چرا ارزشیابی تحصیلی با ید تغییر کند.....
- ۶۶ - رویکردهای جدید ارزشیابی.....
- ۶۹ - ویژگی های کلی شیوه های نوین سنجش.....
- ۷۲ - ارزشیابی توصیفی.....
- ۷۲ - مبانی نظری ارزشیابی توصیفی.....
- ۷۳ - اهداف ارزشیابی توصیفی در کشور.....
- ۷۶ - مبانی و اصول ارزشیابی توصیفی.....
- ۷۹ - تلفیق رویکردهای مختلف ارزشیابی.....
- ۸۰ - ضرورت های ارزشیابی توصیفی.....
- ۸۳ - اصول مهم یادگیری در نظریه سازنده گرایی.....
- ۸۴ - تجربه کشور های دیگر.....
- ۸۵ - روشها و راهکارهای جدید ارزشیابی توصیفی.....
- ۸۹ - رویکرد اشاعه طرح ارزشیابی توصیفی.....
- ۹۰ - نتیجه گیری.....
- ۹۱ - راهکارها.....
- ۹۲ - پیشینه تحقیق.....
- ۹۲ - تحقیقات داخل.....
- ۹۹ - تحقیقات در خارج از کشور.....

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- ۱۰۴ - مقدمه.....
- ۱۰۴ - روش پژوهش.....
- ۱۰۵ - جامعه آماری.....
- ۱۰۵ - گروه نمونه و شیوه گزینش.....
- ۱۰۵ - ابزار پژوهش.....

۱۰۶	-	روایی و اعتبار پرسشنامه.....
۱۰۶	-	روش تجزیه و تحلیل داده ها.....
۱۰۷		فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها.....
۱۲۰		فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری.....
۱۲۱	-	مقدمه.....
۱۲۱	-	خلاصه نتایج پژوهش.....
۱۲۵	-	محدودیت های پژوهش.....
۱۲۶	-	پیشنهاد های پژوهش.....
۱۲۶	-	پیشنهاد های کاربردی.....
۱۲۶	-	پیشنهاد های پژوهشی.....
۱۲۷		منابع.....
۱۲۷	-	منابع فارسی.....
۱۳۳	-	منابع خارجی.....
	-	پیوست.....

فهرست جداول:

شماره جدول	عنوان	صفحه
۴-۱	برآورد میانگین و حدود آن با یک خطای معیار در رابطه با تک تک عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۱۰۹
۴-۲	برآورد میانگین و حدود آن با یک خطای معیار در رابطه با اشکال مختلف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۱۱۱
۴-۳	برآورد میانگین و حدود آن با یک خطای معیار در رابطه با بکارگیری ابعاد مختلف یادگیری در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۱۱۴
۴-۴	برآورد میانگین و حدود آن با یک خطای معیار در رابطه با بکارگیری سطوح بالای شناختی در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۱۱۷
۴-۵	موانع مطروحه توسط کارشناسان در خصوص عدم توجه به اشکال مختلف ارزشیابی	۱۱۳
۴-۶	موانع مطروحه توسط کارشناسان در خصوص عدم توجه به ابعاد مختلف یادگیری	۱۱۶
۴-۷	موانع مطروحه توسط کارشناسان در خصوص عدم توجه به اشکال مختلف ارزشیابی	۱۱۸

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان	شماره نمودار
۱۱۰	میانگین و محدوده آن در مورد تک تک عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۴-۱
۱۱۲	میانگین و محدوده آن در مورد تک تک عوامل مربوطه به اشکال مختلف ارزشیابی	۴-۲
۱۱۵	میانگین و محدوده آن در مورد تک تک عوامل مربوط به ابعاد یادگیری	۴-۳
۱۱۷	میانگین و محدوده آن در مورد تک تک عوامل مربوط به سطوح شناختی	۴-۴

فصل اول

کلیات تحقیق

زمانی نه چندان دور، دغدغه های سیاست گذاران نظام آموزشی کشورمان عمدتاً گسترش کمی آموزش و پرورش بود و تلاش می شد حتی المقدور، به تقاضاهای گسترده و رو به رشد خانواده ها برای آموزش و پرورش فرزندان پاسخ گفته شود و حداقلی از آموزش برای تمامی کودکان فراهم شود. به سخن دیگر، دغدغه های مسئولین در این مرحله دو موضوع مهم و اساسی بود: نخست افزایش دسترسی به آموزش در تمامی نقاط کشور و دیگر، دسترسی برابر به آموزش. در سالهای اخیر، این دغدغه ها اندک اندک از رشد کمی «دسترسی به آموزش» به موضوع اساسی تر «بهبود کیفیت» رخ بر گردانده است و توجه به کیفیت از مسائل مورد توجه سیاست گذاران شده است. فعالیت در جهت بهبود کیفیت آموزش بی تردید از فعالیت در جهت گسترش کمی آن پیچیده تر است. زیرا عوامل موثر در بهبود کیفیت بسیار متنوع اند، از بهبود و اصلاح آموزش های ضمن خدمت تا اصلاح برنامه های درسی را شامل می شود. تمامی این اصلاحات باید به بهبود کیفیت یادگیری دانش آموزان منجر گردد. یکی از عوامل مهم در بهبود یادگیری دانش آموزان و شاید یکی از عوامل نتیجه بخش تمامی اصلاحاتی که با هدف بهبود کیفیت صورت می گیرد ارزشیابی تحصیلی دانش آموزان است (حسنی، ۱۳۸۹). اکنون این سوال مطرح است که منظور از ارزشیابی پیشرفت تحصیلی چیست؟ اهدافی که ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دنبال می کند چه اهدافی هستند؟ شیوه متداول ارزشیابی که امروزه اجرا می شود چگونه و بر اساس چه اصولی انجام می شود؟ موانعی که در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دوره متوسطه بلأن روبه رو هستیم کدامها هستند؟ و بسیاری از سوالات دیگر که ما را در فهم درست از چالشها و موانع ارزشیابی یاری می کند. ارزشیابی یکی از عناصر اصلی برنامه درسی است که بدون آن هدفهای نظام آموزشی تحقق نمی یابد. ارزشیابی به هیچ وجه منحصر به آزمونها و امتحانات انجام شده در پایان دوره های آموزشی نیست، بلکه این آزمونها و امتحانات تنها نمونه های از انواع ارزشیابی است که در نظام آموزشی مطرح است. موضوع ارزشیابی شامل تمام فعالیتها، فراگردها، روشها، الگوها، وسایل و تجهیزات و امکانات فیزیکی، عملکرد مسئولان، مدیران، معلمان، شاگردان و غیره است. یک آزمون در پایان کلاس، اطلاعاتی

درباره میزان دستیابی شاگردان به هدفهای آموزشی ارائه می کند و این تنها یکی از انواع ارزشیابی است (فردانش، ۱۳۸۷). ارزشیابی از فعالیتهای مهم معلم است، طبق نظریه های جدید آموزش، معلم باید در طول دوره آموزشی و نیز در میان آن با استفاده از آزمونها و سایر ابزار و فنون ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به ارزشیابی میزان یادگیری شاگردان خود اقدام می کنند (حسنی، ۱۳۸۸). ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از مولفه های اساسی نظام آموزشی و پیوند بین دو مولفه یادگیری و یاددهی است. به اعتقاد رالف تایلر قضاوت در مورد موفقیت یک برنامه درسی را می توان با توجه به میزان تغییرات حاصل شده که در اثر ارزشیابی از پیشرفت دانش آموزان صورت می گیرد، مشخص نمود. منظور از ارزشیابی پیشرفت تحصیلی سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدفهای آموزشی از پیش تعیین شده به منظور تصمیم گیری در این باره است که آیا فعالیتهای آموزشی معلم و کوششهای یادگیری دانش آموزان یا دانشجویان به نتایج مطلوب انجامیده اند و به چه میزان؟ (سیف، ۱۳۸۲). مطابق یک اصل مهم برنامه درسی، واقعیت عینی نظام آموزشی یک کشور به وسیله نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و سنجش از آموخته ها تعیین می شود، نه به وسیله طراحان برنامه ها و صادرکنندگان بخش نامه. در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی ما این اهداف را دنبال می کنیم که، الف) آیا دانش آموزان، آموزشهای داده شده را به درستی فرا گرفته اند، ب) تلاشهای دانش آموزان برای یادگیری تا چه اندازه اثربخش بوده است، ج) فعالیتهای معلم در کلاس چقدر مفید بوده است، د) نقاط قوت و ضعف و موانعی که در اجرای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در فرا روی معلمان و دانش آموزان وجود دارد کدامها هستند (یادگارزاده، ۱۳۸۲).

اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که در هفتصد و سیزدهمین جلسه ی شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۸۳/۷/۲۱ به تصویب رسید عبارت است از، جدایی ناپذیری ارزشیابی از فرایند یاددهی یادگیری، استفاده از نتایج ارزشیابی در بهبود و اصلاح برنامه ها و روش ها، توجه به آمادگی دانش آموزان، توجه به رشد همه جانبه دانش آموزان، توجه همه جانبه به دانش ها، نگرش ها، و مهارت ها، توجه به ارزشیابی دانش آموز از یادگیری های خود، ارزشیابی از فعالیتهای گروهی، توجه به فرایند های فکری منتهی به تولید پاسخ،

تاکید بر نوآوری و خلاقیت، تنوع روشها و ابزارهای اندازه گیری، استفاده از انواع ارزشیابی، استقلال مدرسه و معلم در فرایند ارزشیابی، رعایت قواعد اخلاقی و انسانی در ارزشیابی، توجه به تفاوت‌های فردی و ضرورت هماهنگی در تحقق اصول ارزشیابی. (حسنی، ۱۳۸۹). اکنون سوالات اساسی این است که چه عواملی در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دوره متوسطه موثر هستند. نحوه ارزشیابی‌های که در دوره متوسطه اجرا می‌شود به چه صورت است، تا چه حدی به عوامل و اصول ارزشیابی توجه می‌شود؟ چه موانعی باعث عدم بکارگیری عوامل مهم در ارزشیابی می‌شوند؟ امید است بتوانیم با پژوهش حاضر گام‌هایی هرچند جزئی در جهت شناخت این عوامل و موانع برداریم.

بیان مسئله

با گسترش دانش و برنامه ریزی و بازنگری در اهداف و مقاصد آموزشی در سطح جهان، تحولات مهمی در الگوها، شیوه‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان صورت گرفته و تلاش نظام‌های آموزشی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه برای تربیت انسان‌های متعادل، خلاق و آ ماده برای مقابله با مشکلات زندگی امروز که ناشی از تغییرات است، موجب پیدایش تحولات شگرفی در اصول طراحی برنامه‌ها و مواد آموزشی و همچنین تدریس، یادگیری، سنجش، و ارزشیابی شده است. با نگاهی گذرا به روش‌های مرسوم ارزشیابی در کشور که از پژوهش‌های انجام شده بدست آمده است، فاصله‌ای بین آنچه که انجام می‌شود با آنچه که باید باشد وجود دارد، این خود یکی از مسائل نظام ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کشور است که نه تنها در جهت ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار دانش آموزان حرکت نمی‌کند بلکه خود باعث می‌شود که فرایند آموزش و پرورش به بیراهه کشانده شود و موجب عدم دسترسی به اهداف می‌شود (اژدری، ۱۳۸۵).

در سال‌های اخیر بحث‌های زیادی درباره اصلاحات آموزشی و بهبود کیفیت آموزش مدارس مطرح شده است و سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از نظر ملی یک اهرم و عنصر کلیدی برای اصلاح مدارس و بهبود آموزش و یادگیری در نظر گرفته می‌شود (سیف، ۱۳۸۴). ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی

دانش آموزان در ایران به نتیجه پ ایانی ارزشیابی، آن هم تعیین رتبه و نمره دانش آموز و تنها به ارتقای تحصیلی متمرکز است نه اصلاح و بهبود یادگیری آنها، و این امر موجب یاس و دلسردی در عناصر انسانی آموزش و پرورش خواهد شد. ارزشیابی امروزه در کشور ما به منزله حلقه تاثیرگذار در فرایند فعلی برنامه درسی، نه نشان دهنده عملکرد دیگر مولفه ها در آم و زش و پرورش است و نه آگاهی کاملی از ابعاد متفاوت رشد در زمینه های جسمانی، عاطفی، عقلانی، و اجتماعی ارائه می دهد. این ارزشیابی فرایند یادگیری را به سوی دستیابی به انتظارات آموزشی هدایت نکرده و میزان دقیقی از تسلط، تغییر رفتار و پیشرفت فراگیر را نشان نمی دهد (اژدری، ۱۳۸۵).

در صورتی که اگر از ارزشیابی به عنوان یک عنصر از نظام آموزش و پرورش به درستی و در جایگاه خودش استفاده شود نه تنها کارکرد منفی نخواهد داشت بلکه به دستیابی هدفهای برنامه درسی کمک خواهد کرد. ارزشیابی اهداف مختلفی دارد، از جمله، کمک به یادگیری دانش آموزان و آشنایی آنان با هدفهای آموزشی درس، برانگیختن رغبت دانش آموزان به یادگیری، تصمیم گیری برای شروع مراحل بعدی تدریس و اصلاح روش تدریس نیز جزء هدفهای ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است، ما تنها یک هدف را در ارزشیابی دنبال می کنیم و آن هم ارتقای دانش آموز از یک دوره به دوره دیگر است و اهداف دیگر نادیده گرفته می شود (مرشدلو، ۱۳۸۶).

امروزه ارزشیابی به جای آنکه موجب فراهم کردن امکانات و زمینه های رشد و بهبود یادگیری را فراهم کند خود به عنوان یک عنصر از آموزش و پرورش به صورت یک هدف در آمده است (بروان، به نقل از رئیس دانا، ۱۳۷۹).

در کشور ما ارزشیابی مولفه ی ضعیف از مجموعه مولفه ها و عناصر برنامه های درسی است و به اندازه لازم مورد توجه برنامه ریزان درسی و مولفان محتوای آموزشی قرار نمی گیرد. بنابراین نظام ارزشیابی به جای آنکه با استفاده از دیدگاه علمی، جزء جدای ناپذیر برنامه درسی باشد به عنوان عامل موفقیت و دستیابی به

هدفهای رقابتی و گزینشی از جانب مدیران، آموزگاران، دانش آموزان و غیره مورد استفاده قرار می گیرد(مرشدلو، ۱۳۸۶).

مانند دیگر مشکلات نظام آموزشی کشور، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی نیز یکی از مهمترین آنها است که با نگاهی گذرا به نظام ارزشیابی کشور می توان به فاصله زیاد نظریه ها، راهبرها، استراتژی ها و روشها پی برد . نظام ارزشیابی در کشور از مشکلات عدیده ای همچون، عدم نوآوری در شیوه های سنجش و ارزشیابی، عدم تناسب شیوه های ارزشیابی با هدفهای آموزشی، سنتهای قدیمی امتحان گرفتن، تاکید بر ارزشیابی پایانی، عدم به کارگیری اشکال مختلف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و نظایر آن روبه رو است (اژدری، ۱۳۸۵).

بنابراین با توجه به موارد مطرح شده در این پژوهش محقق درصدد است با بررسی عوامل تاثیر گذار در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه مشخص سازد که آیا در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به همه ابعاد و سطوح یادگیری توجه می شود یا فقط به دانش صرف توجه می شود ، آیا از همه اشکال ارزشیابی پیشرفت تحصیلی استفاده منطقی می شود، تا چه حد معلمان در ارزشیابی به ابعاد مختلف یادگیری توجه می کنند. و در نهایت با تشخیص موانع احتمالی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و ارائه بازخورد لازم در جهت رفع کاستیها وضعفها قدمی هرچند جزئی بردارد، لذا موانع ارزشیابی مساله ای است که شناخت و حل آن کمک بزرگی در جهت بهبود کیفی نظام آموزش و پرورش می کند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از مهمترین عناصر برنامه درسی است که برای مشخص کردن سطح توانایی و آمادگی دانش آموزان، بهبود عملکرد یادگیری، دستیابی به هدفهایی آموزشی، ارتقای تحصیلی، بهبود عملکرد معلمان، بهبود برنامه ریزی به منظور جبران نارسایی ها و کاستی های مربوط به پیش دانسته های دانش آموزان، شروع فعالیتهای یادگیری، اعتماد به نفس، مطلع کردن دانش آموزان از سطح عملکرد مورد

نیاز، اصلاح و بهبود برنامه ها و وسایل آموزشی و به طور خلاصه بهبود عملکرد نظام آموزشی بکار می رود)
(اخوان، ۱۳۸۶).

تحقیقات انجام شده نشان می دهد که شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دارای مشکلات و نقاط قوت و ضعف جدی است تدابیر ان دیشه شده کارساز نبوده است (مرشدلو، ۱۳۸۶). بنابراین ضرورت انجام یک بررسی در مورد موانع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی نیاز می شد. ضرورت دارد هر نظام آموزشی با در نظر گرفتن وضعیت موجود، اهداف، رویکردها، برنامه درسی و امکانات آموزشی تلاش کند تا نظام ارزشیابی مناسب با خود را تدارک دیده و در آن زمینه از شرایط نظام ارزشیابی آموزش و پرورش خود آشنا بشوند (مرشدلو، ۱۳۸۶). لذا با توجه به اهمیت موضوع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی نظام آموزشی کشور، ضرورت داشت که محقق با بررسی ابعادی از ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و شناخت موانع احتمالی مربوط به ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، اولاً: بتواند مشکلی از ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را باز کند و هم کمکی هر چند جزئی در جهت بهبود کیفی نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی آموزش و پرورش داشته باشد.

هدف کلی پژوهش

هدف کلی پژوهش، مشخص کردن عوامل موثر بر نحوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه نظری و موانع بهبود آن در منطقه ۱ و ۲ شهرستان اردبیل.

اهداف جزئی

- ۱- مشخص کردن عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۲- مشخص کردن موانع ارزشیابی از لحاظ به کار گیری اشکال مختلف ارزشیابی ها
- ۳- مشخص کردن موانع ارزشیابی از لحاظ توجه به اهداف سطح بالاتر (دانش، فهم و...)
- ۴- مشخص کردن موانع ارزشیابی از لحاظ توجه به مهارتهای شناختی، عاطفی، روانی حرکتی

سوالات تحقیق

- ۱- عوامل موثر در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی کدامند؟
- ۲- ارزشیابی از لحاظ به کار گیری اشکال مختلف ارزشیابی در چه وضعیتی قرار دارد و موانع عدم توجه به اشکال مناسب دیگر کدام است؟
- ۳- ارزشیابی از لحاظ توجه به ابعاد یادگیری (شناختی، عاطفی و روانی حرکتی) در چه وضعیتی است و موانع عدم توجه به ابعاد دیگر کدام است؟
- ۴- ارزشیابی از لحاظ توجه به سطوح شناختی بالاتر(دانش، فهم و...) در چه وضعیتی است و موانع عدم توجه به سطوح دیگر کدام است؟

۵- متغیرهای تحقیق

تعریف مفاهیم نظری و عملیاتی پژوهش

1- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی^۱

منظور از ارزشیابی پیشرفت تحصیلی سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدفهای آموزشی از پیش تعیین شده به منظور تصمیم گیری در این باره است که آیا فعالیتهای آموزشی معلم و کوششهای یادگیری دانش آموزان یا دانشجویان به نتایج مطلوب انجامیده اند ، و به چه م یزاری. از این تعریف معلوم می شود که ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مستلزم دو اقدام اساسی است: (۱) تعیین هدفهای آموزشی، (۲) سنجش یا اندازه گیری عملکرد یادگیرندگان (سیف، ۱۳۸۶). به طور کلی در آموزش و پرورش دو نوع هدف وجود دارد: هدفهای غایی که قصد و منظور از آن ایجاد و اداره دوره های آموزشی یک جامعه (مانند دبستان، دبیرستان، دانشگاه و غیره) است. نوعی دیگری از هدف وجود دارد که آن را غالباً معلمان و متخصصان آموزشی با توجه به غایتهای کلی و با استفاده از محتوای درسهای مختلف تهیه می کنند (سیف، ۱۳۸۳). همین هدفهای دقیق

¹ - achievement evaluation

آموزشی برخاسته از غایتهای کلی هستند که هدفهای دروس مختلف معلمان را تشکیل می دهند. بنابراین در ارزشیابی آموزشی نیز عملکرد یادگیرندگان با توجه به این گونه هدفهای دقیق آموزشی سنجش می شود، و همین هدفها هستند که ملاک قضاوت توفیق معلمان و یادگیرندگان را نشان می دهند(سیف، ۱۳۸۳).

۳- دوره متوسطه^۲

دوره متوسطه عبارت است از دوره برزخ یا دوره انتقالی میان آموزش پایه که عمومی و غیرتخصصی است و آموزش تخصصی تر در سطح آموزش عالی . دوره انتقال میان کودکی و جوانی است و یک دوره میانی که به واسطه بسیاری از فشارهای روانی، جسمانی، و مشکلات سازگاری، ویژگیهای خاصی را به نوجوان و جوان می بخشد. این دوره در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، منبع اصلی تولید نیروی انسانی نیمه ماهر است(یونسکو، به نقل از صافی، ۱۳۸۴).

تعریف عملیاتی متغیرها

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی : در این پژوهش و بر اساس اسناد، شواهد و مدارک موجود، نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را از جنبه های مختلف از قبیل، شناسایی نحوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و مطالعه موانع ارزشیابی مورد بررسی قرار می دهیم .

دوره متوسطه : در این تحقیق دوره متوسطه به دوره دوم آموزشهای عمومی اطلاق می شود که در آن دانش آموزان گروه سنی چهارده تا هفده یا هیجده ساله تحصیل می کنند(صافی، ۱۳۸۴).

² - secondary education

فصل دوم تحقیق

مبانی نظری پژوهش و پیشینه ی تحقیق